

Van jongs af aan zijn ze het gewend: om te kunnen grazen moeten de Limousins in het Wormer- en Jisperveld eerst op de boot. Dankzij de beweiding van de roodbruine dieren blijft het waterrijke natuurgebied in Noord-Holland een paradijs voor weidevogels.

Een reiger staat roerloos langs de waterkant, hoog in de lucht zingt een veldleeuwrik en een fuut zwemt snel de andere kant op als Hans Groenland (47) met zijn boot langs komt varen. Rechts van de boot schiet een grutto de lucht in, links komt een viertal Limousinpinken nieuwsgierig een kijkje nemen. 'Om de beesten mak te krijgen voeren we ze één of twee keer in de week wat krachtvoer. Als ze de boot zien, komen ze vaak direct naar de kant', verduidelijkt Groenland. Hij werkt als bedrijfsleider van de beheerboerderij van Natuurmonumenten in het Noord-Hollandse Oostknollendam.

Honderd verschillende koppels

In het kantoor van de beheerboerderij hangen grote kaarten van het 1650 hectare tellende Wormer- en Jisperveld, een groot veenweidegebied ten noordwesten van Amsterdam. Met donkergroen zijn de percelen gearceerd die Natuurmonumenten onderhoudt, bij elkaar ongeveer 650 hectare. Grote percelen kent het gebied amper. 'Een gemiddeld perceel is ongeveer anderhalve hectare groot, de kleinste percelen zijn hooguit 0,3 hectare', weet Groenland. Die kleine, grillig gevormde percelen zijn niet de enige factor die het onderhoud van het gebied bemoeilijkt. Een extra handicap is dat vrijwel alle percelen alleen met een boot bereikbaar zijn. Toch maakt Natuurmonumenten voor het beheer van het gebied gebruik van een koppel Limousins, klein en groot samen 400 stuks. Jaarlijks vinden er ongeveer 150 kalvingen plaats. Grazen is de belangrijkste functie die de roodbruine dieren vervullen. 'De koeien moeten voorkomen dat het land verruigt, zodat het gebied aantrekkelijk blijft voor weidevogels.' Het Wormer- en Jisperveld vormt een paradijs voor deze vogels. Groenland schuift een verslag over tafel. In 2004 telde Natuurmonumenten 771 kieviten, 549 grutto's en 338 scholeksters, maar ook minder gangbare vogels als de gele kwikstaart (5), de graspieper (77) en de kempiaan (5). De grote hoeveelheid vogels zorgt ervoor

dat het opstellen van een beweidingsschema in het voorjaar een flinke puzzel is. 'Normaal gesproken gaan in april de eerste dieren naar buiten, afhankelijk van de natigheid en de grasgroei. Maar we mogen niet meteen alle percelen gebruiken. Op stukken waar veel vogels broeden, mogen de koeien pas in juni komen.' Vlakbij de stal ligt een boot afgemeerd voorzien van hoge hekken. Met de boot, die plaats biedt aan maximaal elf koeien

met bijbehorende kalveren en een stier, brengt Groenland de dieren naar de juiste plek. 'De dieren zijn van kleins af gewend om te varen. Met een klein beetje krachtvoer lopen ze zo de boot op. We proberen ervoor te zorgen dat ook de kalfjes die 's winters zijn geboren minstens zes weken met hun moeder naar buiten gaan. De koeien voeren dan de kalfjes op.' Vanwege de kleine percelen loopt het aantal koppels in de zomer flink op. 'Soms werken we met meer dan honderd verschillende koppels.' Groenland voert de dieren in de zomer niet bij. 'Ze moeten zich redden met gras. Het kruidenrijke gras dat hier groeit, past goed bij Limousins. Het lekkerst vinden ze gras dat net tegen het schieten aan zit, maar eigenlijk eten ze alles. Ooit hebben hier in het gebied wel eens zwartbonte dieren gelopen; die vreten veel selectiever.' Demineralenvoorziening is volgens Groenland wel een heikel punt. 'De pinken en de vaarzen krijgen voor ze naar buiten gaan standaard één à twee mineralenbolussen. De jonge kalveren krijgen een mineralen- en ontwormingsbolus. Vorig jaar hebben we dit bij één koppeltje niet gedaan.

Vrijwel alle percelen zijn alleen per boot bereikbaar

gen wel dat ze goede dieren hebben, maar in Frankrijk zijn ze drie stappen verder. Vooral de enorme hoeveelheid gegevens die de Fransen verzamelen, vind ik een plus. Ze noteren alles: van groeisnelheid op vier en zeven maanden tot vruchtbaarheid en melkproductie van de moeder.' In het verleden werkte Groenland in Oostknollendam ook met kruislingen, maar zuivere Limousins hebben duidelijk zijn voorkeur. 'Die hebben betere moedereigenschappen en minder problemen met afkalven. Het afgelopen jaar hebben we bij geen enkele kalving assistentie verleend.' Ook de vruchtbaarheid van de Limousins roemt Groenland. 'Gemiddeld zitten we nu op een tussenkalftijd van 353 dagen.'

Biologisch vlees nichemarkt

De koeien kalven jaarrond, ondanks het

extra werk dat dat met zich meebrengt. 'Het zou veel gemakkelijker zijn om alle koeien in de periode oktober tot december te laten kalven. Dan kunnen de koeien in de stalperiode gedekt worden en hoeven we in de zomer niet steeds de stieren te verplaatsen.' Toch houdt Groenland expres vast aan het gespreide afkalfpatroon. 'Voor de afzet van vlees is dat beter. We hebben nu een slager die we om de week een koe leveren en een slager die elke twee tot drie weken een stierkalf afneemt van ongeveer acht, negen maanden. Dat lukt niet als we het afkalfpatroon centreren in het najaar. Biologisch vlees is een nichemarkt. Het is moeilijk om afzet te vinden en daarom zijn we zuinig op deze contacten.'

De stierkalveren – 'alleen de allerbeste groeiers gaan naar de slager, een mester

neemt de andere mee' – halen een geslacht gewicht van ongeveer 200 kg en leveren tussen de 1100 en 1400 euro per stuk op.

Kwart tijd op het water

Of de bedrijfsvoering de komende jaren hetzelfde blijft, is de vraag. Natuurmonumenten onderzoekt momenteel of het beheer van het gebied goedkoper kan door particuliere natuurbeheerders in te schakelen. 'Nu moet er gewoon geld bij, ook al beuren we zoekkoeienpremie, slachtpremie en premie voor agrarisch natuurbeheer en verdienen we geld aan de afzet van vlees.' Groenland wacht het rustig af. 'Het onderhouden van het gebied kost tijd en geld, zo simpel is het. Ik zit een kwart van mijn tijd op het water. Om bij het verste perceel te komen zijn we al een uur aan het varen. Bovendien heb je aangepast materiaal nodig. Alle machines hebben extra brede banden omdat de draagkracht van de veengrond beperkt is. Het blijft een sport om ondanks die beperkingen te zorgen voor gezonde dieren en een goede afzet.'

Inge van Drie

Roodbruine grazers beheren waterrijk natuurgebied in Noord-Holland

Varen met Limousins

Die bleven in groei meteen achter.' Ook leverbot vormt een jaarlijks terugkerend probleem. 'Elke koe die buiten is geweest, moeten we behandelen.'

Gemiddeld negen jaar oud

Het bijzondere karakter van het gebied heeft ook gevolgen voor de fokkerij. 'We selecteren extra streng op eigenschappen als karakter, vruchtbaarheid en geboortegemak. Van een wilde stier, hoe mooi ook, houden we geen nakomelingen aan. Koeien die zwaar kalven, slecht drachtig worden of weinig melk produceren, belanden in het mesthok.' Toch halen de moederdieren een respectabele gemiddelde leeftijd van negen jaar. 'De oudste is al negentien jaar en heeft afgelopen voorjaar nog gekalvd. We hebben ook twee drachtige koeien van zeventien jaar.' Jaarlijks haalt Groenland een stier uit Frankrijk. Op tafel verschijnt een stapel Franse catalogi met gegevens over stieren en fokkers. 'De Nederlandse fokkers zeg-

Grazende Limousins houden het gebied aantrekkelijk voor weidevogels

